

Az idő tánca (Felvégi Andrea felvétele)

kedik. Lassan, finoman, de erőteljesen, az idő múlásából következő bölcsességgel és méltósággal mozognak. Ez a keleti táncművészetekhez is közel álló megjelenítés ütközik a túlradó energiával és csapongással, amikor a két idős táncos a fiatalokkal kerül kontaktusba. Kölcsönösen adnak és kapnak egymástól, ez az energiaáramlás szinte szemmel látható az említett jelenetekben. A körtánc és az összekapcsolódott táncosok-nak a teret sávokban osztó futása is az egység, majd a megtört egység váltakozását demonstrálja.

Az előadás dramaturgiája a dramaturgia hiánya, helyesebben az idő kiszámíthatatlan dramaturgiája. A táncosok teste a jelmezek föld- és fémszíneivel, amelyeket a táncszőnyegből felszálló vaspör fest tűzszínre, az előadáshoz remekül illeszkedő világítás domináns narancsfénye, a levegőt szelő mozdulatok, a teret mozgásba lendítő és az előadás végén megnyugtató koreográfia az időfolyammal, az illatok folyójával és a táncosok izzadságcseppjeivel együtt egy teljes, nyíló univerzum

FARKAS BOGLÁRKA

Az idő tánca (La danse du temps)
(Madách Színház)

Koreográfus: Régine Chopinot. Zene: Tõn-Thât TO. Film-díszlet: Andy Goldsworthy. Jelmez: Yao Souka. Fény: Régis Montambaux.

Szereplők: John Bateman, Géraldine Blanchard, Daniel Scott Bodiford, Régine Chopinot, Clara Cornil, Philippe Ducou, Virginie Garcia, Alexandre Isely, Franck Journo, Anne Moulin, Claire Servant, Marie Tempère, Duke Wilburn, Françoise Dupuy, Dominique Dupuy, Sophie Lessard.

SZEGEDI KORTÁRS BALETT: POSTSCRIPTUM OKOS DAFKE

A sors úgy hozta, hogy már nyár végén megismerhettem Juronics Tamás néhány mondatnyi szövegét, amelyet Postscriptum-előadása mellé szánt. Nyáron indultat figyelemmel követtem Szeged város izgatott és rejtelmes kulturális közéletének felzaklató fordulatát, a Szegedi Kortárs Balett megaláztatását és ki-ebrudalását méltó közegéből. Sokszor elolvastam a társulatvezető sorait, ezt a büszke, szófukar és elgondolkodtató kommentárt. A magyar színjátszás története során a messzi és közeli múltban sokszor törölte már hivata-

losság a lábát művészbé. Az idén nyáron a Frankfurter Operaházból kiszekírozott William Forsythe világhírű koreográfus esete azonban azt jelzi, hogy ilyen méltánytalanság nem csak itthon fordulhat elő.

Juronics ihletet merített az öt ért méltánytalanságból. Napi (kultúr)politikai témához nyúlt. Az előadás kezdőperceiben szembe-sültem a ténnyel: hosszú évek során talán egyedülként kortársai közül. A Szegedi Kortárs Balettet ért inzultus szerencsére országos üggyé dagadt; hogy a botrány megnyugtató

lezására nem került sor, az a (megörökített) kort jellemzi. Hozzászoktunk az ilyesmihez, pontosabban le sem szoktunk róla. A szegedi társulat ebben az évadban Budapesten és több vidéki helyszínen játszik majd. Külföldön szintűgy, hiszen messze földön ismerik. Egy-két alkalommal egykori anyaszínházuk is igényt tart előadásaira.

Biztos kézzel komponálta meg az események „művészeti lenyomatát” a rendező-koreográfus Juronics. Amikor az ember az öt ért sérelemre reagál, lehet bármilyen higgadt,

könnyen elveti a súlykot: túlmagyaráz, túlszínezt. Es ami a legrosszabb: visszasért. Ha vigyázatlan, könnyen nyúl olyan eszközökhöz, mint az, aki a sebet ejtette rajta. *A Postscriptum* olyan, mint a korábban már megismert kísérőszöveg: okos és méltóságteljes; a kép- és szófukarság egyes pillanatokban azonban nem igaz rá. Csak kapkodjuk a fejünket az áradó ötletözönben. Az előadás azonban né-hány apró mozzanatot leszámítva elhelyezhető lesz a 2012-es szegedi repertoár programjában is, amikor már mindent a jótékony feledés homálya borít, és az igazságtételt követő engesztelődésen is túl vagyunk. Magyarán szólva: *a Postscriptum* mondanivalója és tartalma emelkedett konkrét ihletforrásától.

A tánc jóval ritkábban foglalkozik aktuális problémákkal, mint számos más műfaj: politikai nyomásra természetesen ez is alkalmazkodik. Békeidőben azonban jóval kevésbé hajlamos a jelen társadalmi-politikai problémáira reagálni, mint a színház vagy az irodalom. Nem hiszem, hogy különösebb értelme volna ennek okait kutatnunk vagy leltározni az eszköztárban. Tudható, hogy nagy társadalmi változások idején a maga módján a tánc is megmozdult: a hippiemozgalom felszabadultsága, a nagy diáklázadások lobogá-

sa fellelhető például az észak-amerikai új irányzatok hangnemében. Az a fajta jelenábrázolás azonban, amely *a Postscriptumot* jellemzi, ritkaság hazai táncszínpadokon. Az Artus 1992-ben keletkezett *Turulja* óta nem lehetett találkozni vele. Údító a viszontlátás, hiszen a jelen bőven kínál témát az apolitikussá váló, a mindennapoktól jobbra emelkedett szféra számára. Juronics kódol, és metaforákat, hasonlatokat alkot: ezekben a konvertált helyzetekben kemény, nem a direkt megjelenítésben. Indulatlanságát és felül-emelkedett voltát pontosan ezek a sikerült kódok, metaforák és hasonlatok mutatják.

A színpad szélén, a függönyön innen asztal áll, rajta hangtechnikai berendezések: deck, keverő. Mellette két karosszék: egy háttal nekünk, egy pedig szemben. A háttal álló szék-re a félhomályban öltönyös férfi telepszik. A másik üresen marad. Ő, az öltönyös diktál: kezeli a hangtechnikát, általa irányít minden táncmozdulatot. Szemből soha nem mutatkozik, csak a stop- meg a play-gomb felé lendülő kezét látjuk, amint ízekre szedi Bach zenéjét, élvezhetetlen montázssá alakítva azt. A flegma férfi sziluettje egy színházigazgatóéhoz hasonlít. A fény néha megcsillan elegáns cipője orrán. Talán én gondolom túl a dolgokat.

A Postscriptum tere teljesen csupasz. Látjuk az amúgy sosem látható, feketére festett falakat, amelyek még egy olyan pompásan renovált színházban is csúfak, mint a Thália. A táncjáték nagy része gyakran fallá, rámpává emelt, mobil fadobogókon zajlik. A puritán színpadkép azt sugallja: táncolni bárhol lehet. Szinte semmilyen különösebb feltétel sem szükséges ahhoz, hogy a színpadra elegáns civil ruhában érkező táncosok megmozduljanak. Juronics a fényes Tháliát úgy igyekszik használni, mint az ekhós szekeres társulatok az alkalmi falusi kultúrpajtát (ezt sugallja a viseltes utazókofferrel érkező „legkisebb fiú” megjelenése is). *A Postscriptum* működtetésének egyetlen „extrája” a zene; ennek irányítását azonban szeszélyes kéz végzi. A táncosok illedelmesen kezdenek bele egyre rövidebb jeleneteikbe, ahogy az ujjak táncoltatják a CD-lemezt. Csak sokára elégelek meg, hogy szórakozzanak velük.

Juronics hasonlatokkal ábrázolja a kiszolgáltatottság frissen megélt rémélvénységét. A fallá vált fadobogók elé elegáns pár érkezik éttermi vacsorára. A pincér nyakukba köti a szalvétákat. A tollboás nőnek szenvedélyesen a nyakába csókol, miközben felhelyezi a partedit, a férfit majdnem megfojtja, miközben megköti a csomót. Mikor pedig nagy lendülettel leemeli a remélt lakomát rejtő fémharangot, alatta két kézfej kalimpál, hogy az asztal fölé emelkedő döbbséget és kíváncsi vacsoravendéget vállig rántsa az asztallapba. A fal-ként sorakozó dobogók egyike (ügyesen festett fautánzatú vászon) megmozdul: síkjából tátott szájú emberi arc domborodik elő, fokozva a horrorisztikus hangulatot. Újabb jelenetben tüzes latin zenére táncoló párok lepik el a színt, majd a tollboás nőt látjuk viszont: magakelletté mozdulatai néha megdermednek, hogy az előtte kúszó-térdeplő fotós villalhasson a vakujaival. A párok csak ropják körülöttük, mit sem törődve a jelenettel. A latin zene egyszerre abamarad, a fények kihunynak. Az egyre erősebb, vészjósló morajlásban, ijesztő félhomályban további párok férfi tagjai hirtelen a „fotómodellre” vetik magukat. Mindez csak egy pillanat; egyszerre minden helyreáll, mintha mi sem történt volna. A nő arcán riadalmos pozóri bujasággal keveredik. Mint aki nem biztos benne, hogy nem csak fantáziája játszik-e vele kegyetlen játékot. Szerzenéz, és minden rendben: csupa hátat lát. Folytatja a fotózást. Pillanatok múlva folytatódik az abúzus: a sötétség leple alatt a férfiak már a ruhát is leszaggatják áldozatukról.

Egyre újabb és újabb képek nyomasztanak. Csillogó, átlátszó maszkban juppie-szerű egyenlapsik sorjáznak be a színre. Idegesen rángatózó végtagjaik ág-bogában tűnik fel ismét a „legkisebb fiú”. Csak az ő ártatlan arca csupasz. Riadtan bámulja a tülekedők ijesztő és mégis komikus táncát. Az egymás gyomrába vágódó könyököket, a trappoló lábakat, merev felsőtesteket. Olyan, mint az Egyetlen Beszervezendő Balek valami aljas pilótajáték puccos szervező rendezvényén. Aztán megkísérli követni a kemény mozdulatokat, de nem kapja el a dübörgő ritmust. Csetlik-botlik, újra és újra nekifog, miközben már mindenki rajta mulat. Mintha az angol DV8 *Enter Achilles* című nagyszerű táncjátékában-táncfilmjében járnánk. Később megismétlődik az iménti éttermi jele-net, csak ekkor a férfi vendég már telve van

Spala Korinna

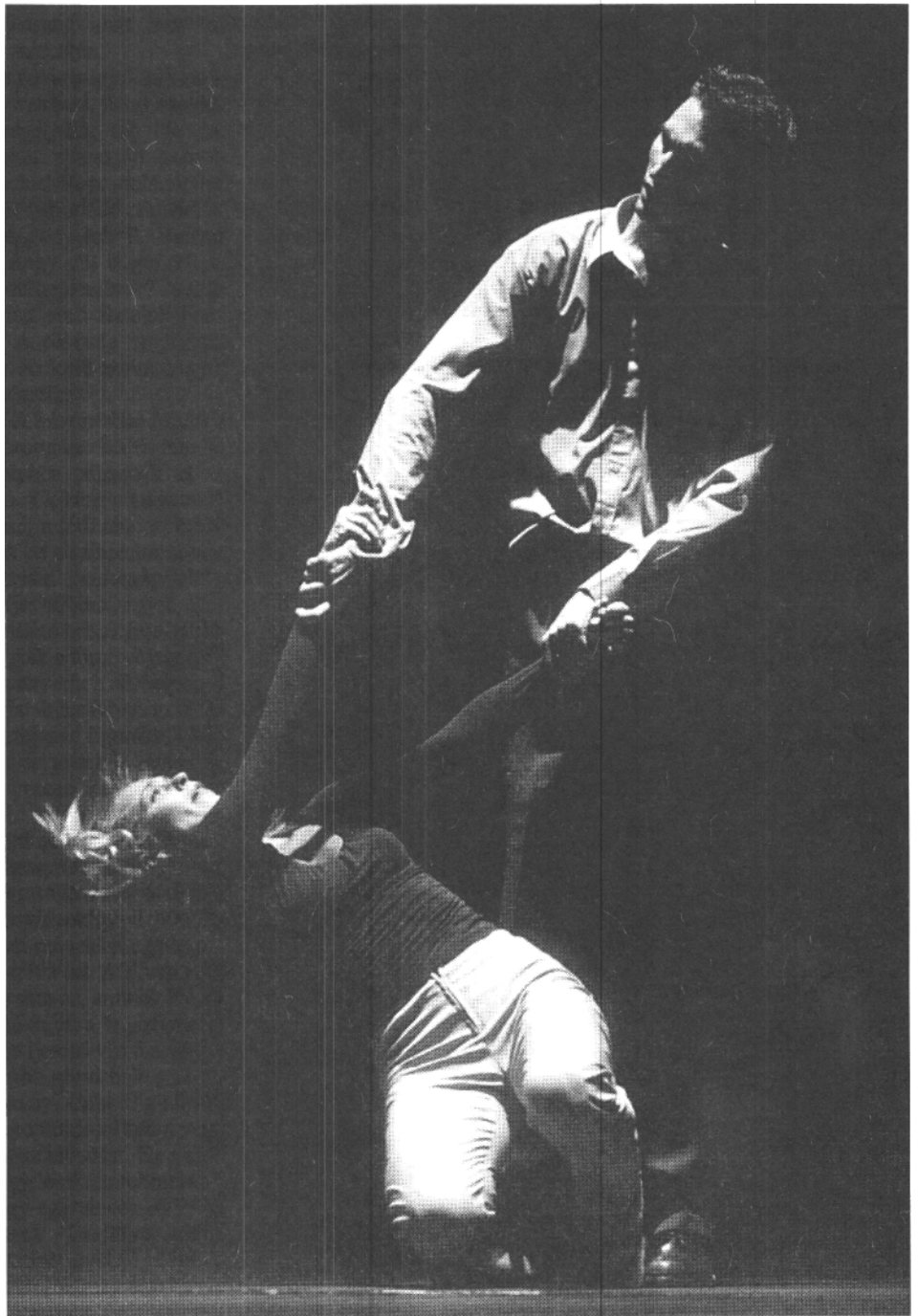
gyanúval. Az ételharang alatt most az ő üvegmaszkja lapul sokkolón.

Az első felvonás zavarba ejtő, kifigurázott pátosszal zárul: a színpad hatalmas hátsó, üzemi vasajtaja megnyílik, mögüle sárgás fényvel megvilágított szárazjég gomolyog elő. A fenséges Bach-dallam utolsó hangjai-nál megakad a tű, az ismétlődő taktusok után csend lesz, és a függöny lehull. Valóságos személyiségpróba, hogy mit is gondol a közönség. Bedől-e a műhepiendnek? A szünetben például elégedett arcú fiatalok busznyi csoportja távozik. A többség tanácstalanul téblábol a folyosón. Kiderül aztán, hogy még negyven perc következik.

Juronic a második felvonásban folytatja elbizonytalanító, szorongást keltő munkáját. Fergeteges nyitó képben zuhannak az alant, éles fényben táncoló nők közé a magas vaksötétjében lógó hintákról a férfi táncosok. Gnóm bábok tömege hullik be a színpadra: a táncosnők kedélyesen játszani kezdenek velük, de mozdulataik egyre ijesztőbbek, egyre durvábbak lesznek. Megoldják a bábok feje búbján fityegő pertliket, elkapják a törpe végtagokat, és földön-széktámlán szétverik a fűrészporral tömött kis zsákokat. Hatalmas ívben hullik a forgács szanaszét. A lefejezett figurákból képzett dombban valódi emberi testek is hevernek.

Számtalan pár perces képet idézhetnek még az előadásból, hiszen a *Postscriptum* ezekből mint mozaikkockákból építkezik. Juronic idillisztikus hangulatban indítja el mindent, hogy később riasztó látomássá, rémálom-má torzítsa. Ezek a videoklipnyi jelenetek a rövidre rombolt Bach-művekkel együtt az instabilitás rendszerét építik fel. A *Postscriptum*-ban senki és semmi sem az, aminek látszik. A tanmese rémálommá fajul, a legszívmelegetőbb jelenetsornak is ijesztő vízió a vége. Ebbe a fortyogó anyagba szövö bele a rendező-koreográfus az életjelnyi emberség alig látható szálát, hogy ellenpontozással kényes egyensúlyban tartsa általa az előadást. Ez a szál néha konkrétan is megjelenik: karabinerek vannak a végén meg egy-egy táncos. A két kötél végein húzóemberek lendülve-erőlködve emelik meg a háttérfa tövéből előbukkanó társaikat. A Legkisebb Fiú meg egy hatalmas, kék estélyit viselő lány emelkedik és ereszkedik, ahogy társaik lendülettel nekifutva vagy hátrálva mozgatják őket a köteleken. A két kiszolgáltatott a függőleges falon lépdel felfelé, majd ernyedten zuhan újra és újra a padlót borító vízbe. Az estélyi és az öltöny csuromvizesen, csatakosan lóg róluk. Az ember és ember egymásrautaltságát szépen mutató jelenetből így lesz megint horror. Egy másik képben a táncosok alól először a dobogókat rántják ki durva felek, majd látva, hogy semmi sem marad abba, feltépi és felcsavarják a táncpadlót is. A tánc folyik tovább.

Az előadás egyaránt láttat kiszolgáltatottságában tisztának maradót és elbukó, kiiktatható zsarnokot. A záróképben a közelmúltban meghurcolt társulat és az ettől az esettől ihletett előadás vezetője-koreográfusa saját magát ülteti a hangosítóasztal mellett végig üresen álló székbe (talán mert nem is az ember, hanem a szék a lényeg). A másik helyen ülő, rejtelmes figura távozik. Juronic önelégülten rogy le a székbe, majd lassan hátat fordít nekünk. A színen lázas munka folyik. A táncosok dolgoznak. Az új vezér széles ragszótiszalaggal rögzíti magát a székben. Jól

Nemes Zsófia és Kalmár Attila (Révész Róbert felvételei)

ül, megingathatatlanul. Aztán hirtelen rájön: annyira szilárdan, bogy már a kezét sem tudja felemelni, hogy megállítsa a zenét. Lábával próbál kétségbeesetten odébb mozdulni a guruló karosszékekben, de hirtelen felborul. Tett- és rombolásképtelen. A táncosok közben felnyitják az ismét színre került bőröndöt (amelynek nagy szerepe volt a cirkusz világát karikírozó-adaptáló szegedi darab, a *Trallala* édeskésre sikerült záróképében is). A táskából zsinórok kerülnek elő, majd ellenzsinórok, amelyek végtelen hosszú makettlépcsőt vonnak a kötelek mentén a magasba. A maga kötözte Nagyember tehetetlenül kalimpál feldölt trónusán, miközben a Paraszusra pörgetés zavartalanul folytatódik. A zene hirtelen elhallgat, csak a táncosok hangját hallani, ahogy civil stílusban biztatják egymást, szentségelnek vagy izgatottan felcsattanak. A lépcső kúszik tovább, aztán tényleg függöny.

HALÁSZ TAMÁS

A kritika a Szegedi Kortárs Balett 2000. október 19-i. Thália színházi vendégjátéka alapján készült.

Juronic Tamás: *Postscriptum*
(Szegedi Kortárs Balett; Thália Színház)
Díszlet jelmez: Molnár Zsuzsa. Asszisztensek: Markovics Ágnes, Sárközi Attila. Zene-montázs: J. S. Bach műveinek felhasználásával. Táncolják: Kopeczny Katalin, Kolozsi Viktória, Kovács Dóra, Markovics Ágnes, Nemes Zsófia, Spala Korinna, Tonhaizer Tünde, Aczél Gergő, Juronic Tamás, Kalmár Attila, Kocsis László, Mészáros Máté, Sárközi Anita, Topolánszky Tamás.